

D0%A1%D0%BB%D0% B8% D0% B 6% D1% 83 %D0%BA.pdf (data zvernenna: 10.11.2021). [in Ukrainian].

Danylchenko, I. G. (2012). *Metodyka organizatsiji dialogichnoji vzajemodiji v protsesi navchanna starshoklasnykiv ukrajinskoji literatury* [Methods of organizing dialogic interaction in the process of teaching high school students of Ukrainian literature]: dys. kand. ped. nauk. Kuiv. URL: <https://mydisser.com/dfiles/54284750.doc> (data zvernenna: 10.11.2021). [in Ukrainian].

Danulov, V. (2017). *Literatura jak predmet vykladanna (Seredna ta vushcha shkola. Uchytelski instytuty)* [Literature as a subject of teaching (Secondary and higher school. Teacher's institutes)]. Nizhyn: NDU im. M. Gogola. 107 s. [in Ukrainian].

Mihno, O. P. (2009). *Vukorystanna zavdan doslidnytskogo harakteru v protsesi vyvchenna hudozhnogo tvoruv* [The use of research tasks in the process of studying a work of art]. *Pedagogichna osvita: teorija i praktyka*. Vup. 3. Kamjanets-Podilskyj. S. 194–199. [in Ukrainian].

Bondarenko, Y. I. (2017). *Zagalna model shkylnoho navchanna ukrajinskoji literatury* [General model of school

teaching of Ukrainian literature]: monografija. Nizhyn: NDU im. M. Gogola. 398 s. [in Ukrainian].

Bondarenko, Y. I. (2015). *Vyvchenna obraziv-personazhiv literaturnogo tvoruv v shkoli* [Study of images-characters of a literary work at school]. Nizhyn: NDU im. M. Gogola. 218 s. [in Ukrainian].

Motchana, K. (2006). *Dijalnisnyj pidhid do vyvchenna literatury* [Activity approach to the study of literature]. *Vsesvitna literature v serednih navchalnyh zakladah Ukrajinu*. № 9. S. 18–20. [in Ukrainian].

Hutorskoj, A. V. (2007). *Didakticheskaja evristika – teorija i tehnologija razvitija odaronnosti uchashchihsa* [Didactic heuristics – theory and technology for the development of students' giftedness]. URL: (data zvernenna: 10.11.2021). [in Russian].

Sluzhuk, O. A. (2009). *Znachenna problemnosti dla formuvanna komunikativnyh umin uchniv u protsesi vyvchenna ukrajinskoji literatury* [The value of problems for the formation of students' communicative skills in the process of studying Ukrainian literature]. *Visnyk Zaporizkogo natsionalnoho universytetu*. № 1. S. 147–150. [in Ukrainian].

Дата надходження до редакції: 11.11.2021

УДК 37.01:81'373.45(474)

DOI: 10.37026/2520-6427-2022-111-3-68-73

Ірина ОЗАРЧУК,

асистент Національного університету водного господарства та природокористування, м. Рівне, Україна
ORCID: 0000-0002-8722-9160
e-mail: irina_oz@ukr.net

ІНШОМОВНА ОСВІТА КРАЇН ПРИБАЛТИКИ

Анотація. У статті окреслено основні аспекти іношомовної освіти країн Прибалтики, зокрема проаналізовано успішний досвід щодо навчання іноземної мови в Литві, Латвії та Естонії. Доведено, що іношомовна освіта на сучасному етапі є засобом формування потреби особистості бути соціально-мобільною та вільно почуватися в інформаційному й комунікаційному просторі.

Досліджено основні засади іношомовної освіти на прикладі Литви, Латвії та Естонії, що дозволило з'ясувати, що іноземну мову (переважно англійську) в цих країнах діти починають вивчати в молодшій школі. Наголошено, що школи відмовляються від викладання мовами меншин, натомість посилюють використання в освітньому процесі державної мови. З'ясовано, що у вищій школі профільні предмети викладаються

двома мовами, адже це дає можливість випускникам отримати спеціалізовані знання іноземною мовою на професійному та вузькопрофільному рівнях.

Схарактеризовано високий рівень володіння іноземними мовами в країнах Балтії, котрий із кожним роком покращується, внаслідок цього значний відсоток людей, які навчаються за кордоном і працюють у міжнародних компаніях, зростає. За вмінням вільно спілкуватися англійською населення цих країн випереджає чимало економічно розвинених країн Європи.

Доведено, що досвід країн Балтії є досить цінним для України та потребує впровадження у вітчизняну систему освіти, зважаючи на євроінтеграційний вектор розвитку нашої держави.

Ключові слова: іношомовна освіта, країни Прибалтики, освітній процес, англійська мова.

Ірина ОЗАРЧУК,

Assistant of Foreign Languages Department,
National University of Water
and Environmental Engineering,
Rivne, Ukraine
ORCID: 0000-0002-8722-9160
e-mail: irina_oz@ukr.net

FOREIGN LANGUAGE EDUCATION IN THE BALTIC STATES

Abstract. *The article deals with the idea of creation an effective system of foreign language education for all levels in Ukraine. Considering the fact that Estonia, Lithuania and Latvia have a successful experience in teaching a foreign language, it is appropriate to study the main aspects of foreign language education in the Baltic countries. The purpose of the research was to study the development of foreign language education in the Baltic countries (Estonia, Latvia and Lithuania).*

It has been determined that foreign language education is today considered a means of forming the need of an individual to be socially mobile and feel free in the information and communication space. The study of the main principles of foreign language education on the example of Lithuania, Latvia and Estonia made it possible to note that a foreign language begins to be studied in junior high school.

Schools refuse to teach in minority languages, instead increasing the use of the title language in the educational process. In the higher school, specialized subjects are taught in two languages, which graduate the opportunity to acquire specialized knowledge in a foreign language at the professional and specialized levels.

The conducted research made it possible to draw the following conclusions. In the Baltic countries, the main foreign language of study is English, and students also study French, German and Italian. Residents of the Baltic countries have a high level of foreign language proficiency, which is improving every year. As a result, the number of people studying abroad and working in international companies is increasing. In terms of the ability to communicate freely in English, the population of these countries is ahead of many economically strong European countries.

For Ukraine, it is significant experience to introduce teaching of specialized subjects into English in Baltic countries' higher education. For Ukraine, this is a valuable experience that needs to be implemented, considering the Euro integration vector of our country's development.

Key words: *foreign language education, Baltic states, education of the Baltic countries, foreign language, foreign education, English language.*

Постановка проблеми. Динаміка освітніх змін у посткомуністичній Центральній та Східній Європі історично відповідала завданням процесу демократизації суспільства. Зокрема, в країнах Балтії, які після відновлення незалежності у 1990–1991 роках стали багатонаціональними та багатомовними державами, політична та соціальна трансформація була достатньо складною. Освіта як одна із взаємозалежних ключових соціальних підсистем займала в процесі реформування та інтеграції країн до європейської спільноти особливе місце.

Україна сьогодні також формує нові соціальні замовлення в суспільстві щодо навчання іноземних мов як засобу міжкультурної комунікації й формування особистості й здатна до вільного міжнаціонального спілкування. Євроінтеграційний вектор розвитку нашої держави відповідно передбачає формування

відкритого суспільства, змінюючи за цієї умови статус іноземних мов, що стають складовою професійної компетентності фахівців усіх рівнів та сфер. Зважаючи на це, освітня система повинна адекватно реагувати на ці зміни та, враховуючи новий соціальний контекст вивчення іноземних мов, приводити у відповідність новим вимогам структуру, зміст, форми та методи іншомовної підготовки на всіх рівнях – від школи до підвищення кваліфікації. Отже, іншомовна освіта є досить актуальною галуззю сучасної освіти та необхідною складовою розвитку й становлення особистості у багатокультурному та мультилінгвальному суспільстві Європи.

Ураховуючи зазначене вище, слід наголосити, що на сучасному етапі для України суспільною необхідністю є формування ефективної системи іншомовної освіти. У зв'язку з цим важливим є ефективний досвід країн Балтії, зокрема Естонії, Литви та Латвії, щодо реформування та осучаснення освітньої системи з питань упровадження іншомовної освіти на всіх рівнях.

Аналіз сучасних досліджень і публікацій. Питанням реформування іншомовної освіти та впровадження інновацій в іншомовну підготовку студентів закладів вищої освіти країн Балтики присвячено роботи низки як вітчизняних (Л. Г. Цибулько, Д. В. Тищенко та ін.), так і зарубіжних науковців (Л. Дейвіс, М. Анус, П. Пойклік, К. Розенвальд, І. Міскіньєне, О. Мідорі, Дж. Хоган-Брун, Л. Дейвіс та ін.).

Досягнення країн Балтії щодо посилення іншомовної компетенції своїх випускників, результати освітнього процесу від початкової до вищої школи потребують дослідження загальних аспектів іншомовної освіти задля пошуку напрямів його впровадження у вітчизняний освітній процес.

Мета статті – дослідити розвиток іншомовної освіти в країнах Прибалтики, зокрема Литві, Латвії та Естонії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Іншомовній освіті країн Прибалтики притаманний високий рівень інтеграції з реальним життям та майбутнім професійним вибором, що дає можливість випускникам закладів вищої освіти не просто спілкуватися іноземними мовами на побутовому рівні, а й вільно застосовувати їх у своїй професійній діяльності. Відповідно це має безпосередній вплив на якість робочої сили країн та добробут їхнього населення. Навчальні програми іншомовної освіти означених країн спрямовані на задоволення потреб у підготовці висококваліфікованих фахівців, які вільно володіють кількома мовами на вузькоспецифічному рівні.

Системи освіти в країнах Балтії впродовж тривалого часу були децентралізовані, зокрема створювалися різноманітні моделі розподілу влади, які за своєю суттю є демократичними за духом (Davies, 2002, с. 258). У кожній країні законодавчо передбачена вища освіта титульною мовою. На рівні школи протягом багатьох років були розроблені нові навчальні програми з метою пошуку адекватних та корисних рішень для багатонаціональних суспільств. До 2022 року по всій

Прибалтиці учні з основних меншин мали право здобувати освіту рідною мовою, де титульна мова була обов'язковим предметом. Учні шкіл із викладанням мовами меншин також були зобов'язані після випуску складати іспит зі своєї титульної мови. Означені іспити були об'єднані із сертифікатами загального володіння мовою, що є обов'язковими для шукачів роботи та тих, хто бажає продовжити освіту (Hogan-Brun, 2007, с. 558). Натомість із 2022 року країни Прибалтики оновлюють свої стратегії щодо закріплення титульної мови як єдиної мови навчання в освітньому процесі. Таке переусвідомлення відбулося внаслідок російсько-української війни, адже основними меншинами країни Прибалтики є саме росіяни.

Детальніше проаналізуємо характеристику особливостей іншомовної освіти у країнах Балтії. Так, Литва є однією з трьох балтійських країн, виходить до Балтійського моря і розташована на заході росії. Ця країна є членом Європейського Союзу із 2004 року. Програми вивчення іноземних мов формуються Міністерством освіти і науки Литви. Діти починають вивчати першу іноземну мову (здебільшого англійську) у другому класі початкової школи зазвичай у віці 7–8 років. Як зазначено в Програмі розвитку освіти Литви до 2030 року, «метою іноземної мовної освіти на початковому етапі є розвиток елементарної іншомовної комунікативної компетенції» (Pritarta švietimo plėtros programai iki 2030 metų, 2021).

Відповідно до того, як учні продовжують свою освіту на початковому етапі середньої школи в Литві, основна мета вивчення першої іноземної мови перетворюється на набуття комунікативних та міжкультурних компетенцій. Це допоможе студентам вільно спілкуватися іноземною мовою, дозволить використовувати її в різноманітних життєвих ситуаціях, у ході формування особистих та соціальних цінностей.

Цілями іншомовної освіти є:

- використання іноземної мови як засобу спілкування (обмін інформацією, ідеями, думками, досвідом);
- розвиток лінгвістичної компетентності, необхідної для успішного спілкування;
- застосування відповідних стратегій для розуміння та створення текстів, усного та письмового спілкування;
- усвідомлення іноземної мови як частини соціокультурного та міжкультурного засобу спілкування;
- дослідження різноманітних способів вивчення мови;
- використання інформаційних технологій для пошуку інформації та спілкування іноземною мовою (Miskiniene, Midori, 2015).

Метою іншомовної освіти на старшому середньому рівні в Литві є надання учням можливості розвивати іноземні мовні та загальні навички, необхідні для успішного життя, навчання, соціальної взаємодії та майбутньої професійної діяльності. У перспективі, коли учні вступають до вищої середньої школи, зазвичай вони значно поглиблюють свої знання (Miskiniene, Midori, 2015, с. 46).

Латвія є центральною Прибалтійською країною, четверта частина населення якої має російське коріння, а більшість громадян володіють латиською, російською та англійською мовами.

Дві іноземні мови є обов'язковими в усіх школах Естонії та Латвії (Цибулько, Тищенко, 2019, с. 185).

Із 1 вересня 2022 року латвійські учні з першого класу починають вивчати свою першу іноземну мову. Наразі Латвія фактично є першою країною Балтії, яка ввела це нововведення, адже литовські діти вивчають іноземну мову з другого класу, а естонські – переважно з другого, хоча й дозволено вчити з першого класу (Hirša, Stroda, 2014).

Державний центр змісту освіти (VISC) Латвії запровадив проєкт «Компетентнісний підхід до навчальної програми» (Valodas Pamatizglītība, 2019). Тривалість реалізації проєкту – із 17 жовтня 2016 року по 31 грудня 2023 року.

Вивчення другої іноземної мови відповідно до Програми розвитку освіти до 2030 року передбачається розпочинати із 4 класу. Чим раніше починається вивчення мови, тим успішніше діти сприймають і наслідують специфічні звуки, ритми та інші особливості іншої мови. За цієї умови відбувається вивчення всіх чотирьох мовних навичок (читання, говоріння, аудіювання, письмо), приділяється особлива увага наскрізним навичкам, котрі можна розвинути на мовних предметах (творчість, критичне мислення, співпраця). У процесі вивчення іноземної мови можна використовувати можливості цифрового Європейського мовного портфоліо з метою формування в учнів навичок самостійного навчання, розвитку самооцінки, планування навчального процесу та забезпечення усвідомлення стратегій вивчення мови.

Відповідно до цього проєкту на етапі середньої школи вивчатимуть усі чотири мовні навички, а обов'язкове вивчення двох іноземних мов буде збережено. Крім того, всі учні повинні вивчити одну з мов Європейського Союзу (англійську, німецьку або французьку) не нижче рівня B2 (оптимального рівня), а другу іноземну мову (англійську, німецьку, французьку або російську) – не нижче рівня B1 (загального рівня). Також представлено загальну кількість годин для виконання мінімальних вимог до двох іноземних мов, аби кожна школа могла адаптувати кількість годин до мовних навичок і контексту своїх учнів. Так, учням старших класів можуть запропонувати вивчати третю іноземну мову у вигляді спеціалізованого курсу вільного вибору – «Третя іноземна мова». Завдяки цьому учні, залежно від кількості запропонованих уроків, можуть досягти рівнів A2 або ж B1.

Відповідно до вдосконаленого змісту навчання іноземних мов у середній школі особлива увага приділяється таким основним аспектам, як:

- досягнення багатомовності, тобто взаємозв'язку між усіма мовами, які вивчаються в закладі, та розвитком навичок перекладу;
- формування навичок посередництва, що включені до результатів навчання іноземної мови на рівні середньої школи, аби спонукати учнів знаходити, пояснювати та аргументувати протиріччя в ситуаціях багатомовного спілкування, обираючи відповідні стратегії для підтримки чи відновлення спілкування;
- використання іноземної мови із міжпредметною метою, оскільки рівень її вивчення учнями в загальноосвітніх класах дозволить їм самостійно знаходити

та використовувати додаткову інформацію, яка їх цікавить, сприятиме засвоєнню змісту окремих предметів або їхніх частин цією мовою;

– співпраця вчителів іноземної мови з педагогами, які викладають інші предмети, аби допомогти учням зрозуміти складні граматичні структури, засвоїти специфічну термінологію з іноземних мов і при вивченні навчальних програм інших дисциплін (Valodas Pamatizglītība, 2019).

Для учнів старших класів, які досягли у вивченні іноземної мови рівня B2 й зацікавлені в подальшому її вивченні, пропонується новий поглиблений курс – «Іноземна мова II», в межах якого вони зможуть реалізувати дослідницькі проєкти саме іноземною мовою. Завдяки означеному вище курсу школа може запропонувати здобувачам освіти високий рівень у вивченні однієї з чотирьох іноземних мов, як-от англійська, німецька, французька чи російська, з метою досягнення професійного рівня володіння іноземною мовою, тобто рівня C1. У межах курсу здобувачі освіти не лише читатимуть, аналізуватимуть та перекладатимуть тексти, а й створюватимуть власні (як літературні, так і наукові), аби у майбутньому на високому рівні використати набуті мовні компетентності та компетенції для продовження навчання іноземною мовою в університетах, у професійній діяльності, а також у національному та міжнародному мовному середовищі загалом.

Здобуття вищої освіти в Латвії передбачає викладання профільних предметів кількома мовами, що в майбутньому допоможе молодим фахівцям під час працевлаштування на теренах Європи відповідно до обраного профілю (Rozenvalde, 2019).

У червні 2022 року Сейм Латвії затвердив зміни до законів «Про освіту» та «Про загальну освіту», згідно з якими в дошкільній та початковій освіті передбачається поступовий перехід до навчання лише державною (латиською) мовою. Ці зміни були прийняті з метою сприяння послідовному успішному впровадженню вдосконаленої навчальної програми в усіх освітніх закладах країни. Відповідно до означеного вище за три роки в школах нацменшин передбачається поступовий перехід на навчання тільки латиською мовою, зокрема: з 1 вересня 2023 р. – 1-й, 4-й та 7-й класи; з 1 вересня 2024 р. – 2-й, 5-й та 8-й класи; з 1 вересня 2025 р. – 3-й, 6-й та 9-й класи.

Крім того, зміни торкнуться й приватних навчальних закладів, якщо їхні засновники оберуть такий рівень підготовки, за яким учні після закінчення закладу отримують документ державного звання. Для уряду Латвії важливо, щоб учні – представники нацменшин – вивчали національну мову країни, в якій вони проживають, адже це допоможе їм швидше адаптуватися серед оточення, брати участь у суспільному житті, а також продовжити здобувати освіту в майбутньому.

Отже, зміни до законів передбачають можливість вивчення мови та історії культури нацменшин на рівні початкової освіти в межах освітніх програм за інтересами. Фінансуватимуть таку програму держава (за рахунок цільових дотацій) та місцеве самоврядування (муніципалітети). Загалом же перехід на навчання латиською мовою охопить 17% педагогів та 24% учнів 3-поміж нацменшин у програмах дошкільної та

початкової освіти (Pieņemti grozījumi likumos, kas nosaka rāģeju uz mācībām tikai valsts valodā, 2022).

Отже, якщо на сьогодні в Латвії викладання в 1–6 класах латиською мовою становить не менше 50% навчальної програми, а в 7–9 класах – не менше 80%, то, починаючи з 2025/2026 навчального року, в усіх школах воно здійснюватиметься лише латиською.

Естонія – невелика держава, розташована на Півночі Європи, в якій, починаючи із 1920 року, державною мовою є естонська.

В Естонії процес переведення освіти на державну мову навчання відбувається аналогічно до Латвії. Так, у вересні 2022 року Міністерство освіти і науки країни прийняло проєкт стратегії щодо її переходу на естонське навчання. У проєкті чітко визначено, що відповідно до законів «Про початкову та старшу школу», «Про дошкільні дитячі заклади» та «Про професійно-технічні навчальні заклади» мовою навчання має стати естонська. Єдиний естонськомовний освітній простір дає всім без винятку дітям і молоді кращі можливості для подальшого навчання, а в майбутньому сприятиме пошуку роботи та діяльності, яка їм до вподоби, забезпечуючи таким чином збереження естонської нації, її мови та культури як цінності для всього суспільства. У межах цієї ініціативи спостерігається відмова від вивчення російської мови, зокрема представники міністерства наголошують, що одночасна підтримка двомовності в системі освіти – завдання неможливе й практично нездійсненне. Відповідно естонське суспільство зосереджується на створенні найкращих умов для розвитку естонськомовного культурного простору.

У зв'язку з цим також слід наголосити, що в Естонії впродовж останнього десятиліття не готувалися кадри для російськомовних шкіл, а також відсутній сучасний російськомовний навчальний матеріал. Саме завдяки цьому держава не може гарантувати учням якісної іншомовної, зокрема російськомовної, освіти. Порівняно з минулим періодом, країна швидкими темпами рухається до переходу освіти на державну (естонську) мову, починаючи із дошкільної та початкової. Основна причина такого переходу полягає в тому, що діти, навчаючись державною мовою, готуються до наступних ступенів освіти. За цих умов, незважаючи на те, що протягом останніх 10 років викладання в середній школі переважно здійснювалося естонською мовою, більшість учнів не досягали цільового рівня B2 володіння цією мовою – в середньому 17% за останні шість років, а у 2021 році – 23% (Anus, 2022).

Упродовж останніх років Міністерство освіти і науки Естонії сприяло вивченню та викладанню іноземних мов на різних рівнях освіти та в неформальній освіті завдяки «Стратегії іноземних мов Естонії на 2009–2017 роки». Проте в новій «Мовній стратегії Естонії на 2018–2027 роки» іноземні мови представлені разом з естонською мовою. Спільне опрацювання тем з естонської та іноземних мов не лише дає змогу ґрунтовніше опрацьовувати мовні теми, а й сприяє розумінню важливості багатомовності.

Раннє вивчення іноземної мови (починаючи із дитсадка та початкової школи) є необхідною умовою для вдосконалення мовних навичок учнів, тоді як широкий вибір іноземних мов у школах забезпечує

кількість тих, хто ці мови вивчає. Так, раннє вивчення німецької та французької мов підтримується завдяки співпраці з Інститутом Гете та Французьким інститутом. Відповідно спільно з Фінським інститутом в загальноосвітніх школах відбувається вивчення мови найближчих сусідів. Ще один переконливий приклад важливості вивчення іноземних мов – у 2009 році в Естонії була заснована Асоціація вчителів іноземних мов, яка не лише підтримує професійний розвиток педагогів, а й популяризує вивчення мов.

Щодо ролі іноземних мов у професійно-технічній освіті, то, на думку роботодавців, це питання є «слабким місцем» працівників із професійно-технічною освітою. Зважаючи на це, із 2015 року вимоги до володіння іноземними мовами в деяких професійних стандартах уточнюються спільно з Палатою професійно-технічних працівників, аби ці вимоги краще співвіднесли з потребами деяких професій (Рбіклік, 2017).

Загалом в Естонії (як і в Латвії) першу іноземну мову учні починають вивчати із другого класу, другу – в середніх класах, а третю – в старших. Щодо особливостей вивчення іноземної мови у закладах вищої освіти, то варто зауважити, що студенти можуть обирати мову викладання на власний розсуд.

Отож у системах вищої освіти Естонії та Латвії переважно використовуються офіційні мови цих країн, тобто відповідно естонська та латвійська. Крім того, неабиякою популярністю тут користуються також англійська та російська мови. Зокрема, якщо англійською мовою послуговуються у зв'язку з інтернаціоналізацією, то російською – через те, що найбільш поширеною нацменшиною є саме російська. Наразі як Естонія, так і Латвія у системі вищої освіти прагнуть відшукати своєрідний баланс між локальним і глобальним, національним і міжнародним (Rozenvalde, 2019).

Висновки. Підсумовуючи викладене в дослідженні, зауважимо, що в країнах Прибалтики основною іноземною мовою для вивчення в школах та закладах вищої освіти є англійська, хоча також популярними тут є французька, німецька та італійська мови. Оскільки світ сьогодні звужується до кількох натискань клавіш на комп'ютері, англійська мова стає не лише надзвичайно необхідною, а ще й доступнішою, зокрема варто відзначити суттєве покращення загального рівня володіння нею у Латвії, Литві та Естонії. Нині чималий відсоток жителів цих балтійських країн, а це передусім молодь, що мешкає у великих містах, насправді, мають високий рівень володіння іноземними мовами і ця тенденція з кожним роком покращується. Як наслідок – кількість тих молодих людей (і не тільки їх!), які навчаються за кордоном і працюють у великих міжнародних компаніях, невпинно зростає. До речі, за вмінням вільно спілкуватися англійською мовою населення цих країн випереджає багато економічно розвинених країн Європи.

Послуговуючись англійською, молодь може отримати чимало нової різноманітної інформації, кращі пропозиції роботи тощо. Діти із дитсадка та початкової школи звикають до спілкування англійською мовою, а отже, вона з часом стає для них досить близькою. У зв'язку з цим робота з просування

багатомовності повинна бути безперервною, відповідно професійні навички вчителів іноземних мов потребують розвитку, а їхня взаємодія – неабиякою підтримки, адже для удосконалення іншомовної освіти важливо не тільки добре говорити чи розуміти побутову іноземну мову, а й уміти висловлювати нею свої думки, аргументувати, аналізувати й узагальнювати різноманітну інформацію, а це вимагає хороших академічних знань, багатого словникового запасу і широкого мислення.

Досвід країн Балтії є для України досить цінним, зокрема щодо впровадження викладання англійською мовою профільних дисциплін у вищій школі. Знання іноземної мови не лише дає молоді низку переваг у питаннях майбутнього працевлаштування, а й сприяє розширенню можливостей навчатися, подорожувати, пізнавати світ, здобувати відповідний досвід і використовувати його на благо своєї країни, бути компетентним в різних ситуаціях – як життєвих, так і професійних.

Перспективи подальших досліджень. Представлений матеріал не вичерпує всіх питань з означеної проблематики, тому майбутні наші розвідки плануємо присвятити розгляду теорії і практики іншомовного навчання дорослих у країнах Прибалтики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Davies, L. (2002). Possibilities and limits for democratization in education. *Comparative Education*. № 38 (3). Pp. 251–266.

Hogan-Brun, G. (2007). Language-in-Education across the Baltic: Policies, Practices and Challenges. *CITATIONS 29 READS*. № 110 (1).

Pritarta švietimo plėtros programai iki 2030 metų. (2021). *Švietimo, mokslo ir sporto ministerija*. URL: <https://smsm.lrv.lt/lt/naujienos/pritarta-svietimo-pletros-programai-iki-2030-metu?lang=uk> (дата звернення: 05.09.2022).

Miskiniene, I., Midori, O. (2015). English Language Teaching in Lithuania: Historical Overview and Current Status, in comparison with Japan. P. 13. URL: <https://ir.lib.shimaneu.ac.jp/files/public/3/34779/20170425023941488273/b0130049005.pdf> (дата звернення: 02.09.2022).

Цибулько, Л. Г., Тищенко, Д. В. (2019). Навчання іноземних мов у початкових школах Німеччини. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. Вип. 1. С. 184–193. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dom-tr_2019_1_20 (дата звернення: 04.09.2022).

Hirša, D., Stroda, I. (2014). Pārdomas par faktu, ka Latvijā svešvalodu apguve notiek jau 1. Klasē. *LA.LV*. 17 oktobris. URL: <https://www.la.lv/pastav-lietas-kas-nav-tulkojamas-svesvaloda> (дата звернення: 04.09.2022).

Valodas Pamatizglītība. (2019). *School 2030*. URL: <https://www.skola2030.lv/lv/macibu-saturs/macibu-jomas/valodu-joma> (дата звернення: 04.09.2022).

Pieņemti grozījumi likumos, kas nosaka pārēju uz mācībām tikai valsts valodā. (2022). *Izglītības un zinātnes ministrija*. URL: https://www.izm.gov.lv/lv/jaunums/pienemti-grozijumi-likumos-kas-nosaka-pareju-uz-macibam-tikai-valsts-valoda?utm_source=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F (дата звернення: 04.09.2022).

Anus, M. (2022). Minister Tõnis Lukas: kõik Eesti koolid ja lasteaiad viiakse üle eesti keelele. URL: <https://www.hm.ee/et/uudised/minister-tonis-lukas-koik-eesti-koolid-ja-lasteaiad-viaakse-ule-eesti-keelele> (дата звернення: 04.09.2022).

Põiklik, P. (2017). Võõrkeeled uues Eesti keelestrateegias. URL: <https://sirp.ee/s1-artiklid/varia/voorkeeled-uues-eesti-keelestrateegias/> (дата звернення: 05.09.2022).

Rozenvalde, K. (2019). Languages in higher education in Estonia and Latvia: language practices and attitudes: societal discourses and contact phenomena. *Multilingualism in the Baltic States*. Pp. 407–442. URL: https://www.researchgate.net/publication/328732572_Languages_in_Higher_Education_in_Estonia_and_Latvia_Language_Practices_and_Attitudes_Societal_Discourses_and_Contact_Phenomena (дата звернення: 05.09.2022).

REFERENCES

Davies, L. (2002). Possibilities and limits for democratization in education. *Comparative Education*. № 38 (3). Pp. 251–266. [in English].

Hogan-Brun, G. (2007). Language-in-Education across the Baltic: Policies, Practices and Challenges. *CITATIONS 29 READS*. № 110 (1). [in English].

Pritarta švietimo plėtros programai iki 2030 metų. (2021). *Švietimo, mokslo ir sporto ministerija*. URL: <https://smsm.lrv.lt/lt/naujienos/pritarta-svietimo-pletros-programai-iki-2030-metu?lang=uk> (дата звернення: 05.09.2022). [in Lithuanian].

Miskiniene I., Midori O. (2015). English Language Teaching in Lithuania: Historical Overview and Current Status, in comparison with Japan. P. 13. URL: <https://ir.lib.shimaneu.ac.jp/files/public/3/34779/20170425023941488273/b0130049005.pdf> (дата звернення: 02.09.2022). [in Lithuanian].

Tsybulko, L. H., Tyshchenko, D. V. (2019). Navchannya inozemnykh mov u pochatkovykh shkolakh Nimechchyny [Learning foreign languages in primary schools in

Germany]. *Dukhovnist osobystosti: metodolohiia, teoriia i praktyka*. Vyp. 1. S. 184–193. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/domtp_2019_1_20 (дата звернення: 04.09.2022). [in Ukrainian].

Hirša D., Stroda I. (2014). Pārdomas par faktu, ka Latvijā svešvalodu apguve notiek jau 1. Klasē. *LA.LV*. URL: <https://www.la.lv/pastav-lietas-kas-nav-tulkojamas-svesvaloda> (дата звернення: 04.09.2022). [in Latvian].

Valodas Pamatizglītība. (2019). *School 2030*. URL: <https://www.skola2030.lv/lv/macibu-saturs/macibu-jomas/valodu-joma> (дата звернення: 04.09.2022). [in Latvian].

Pienemti grozījumi likumos, kas nosaka pāreju uz mācībām tikai valsts valodā (2022). *Izglītības un zinātnes ministrija*. URL: https://www.izm.gov.lv/lv/jaunums/pienemti-grozijumi-likumos-kas-nosaka-pareju-uz-macibam-tikai-valsts-valoda?utm_source=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F (дата звернення: 04.09.2022). [in Latvian].

Anus, M. (2022). Minister Tõnis Lukas: kõik Eesti koolid ja lasteaiad viiakse üle eesti keelele. URL: <https://www.hm.ee/et/uudised/minister-tonis-lukas-koik-eesti-koolid-ja-lasteaiad-viaakse-ule-eesti-keelele> (дата звернення: 04.09.2022). [in Estonian].

Põiklik P. (2017). Võõrkeeled uues Eesti keelestrateegias. URL: <https://sirp.ee/s1-artiklid/varia/voorkeeled-uues-eesti-keelestrateegias/> (дата звернення: 05.09.2022). [in Estonian].

Rozenvalde, K. (2019). Languages in higher education in Estonia and Latvia: language practices and attitudes: societal discourses and contact phenomena. *Multilingualism in the Baltic States*. Pp. 407–442. URL: https://www.researchgate.net/publication/328732572_Languages_in_Higher_Education_in_Estonia_and_Latvia_Language_Practices_and_Attitudes_Societal_Discourses_and_Contact_Phenomena (дата звернення: 05.09.2022). [in English].

Дата надходження до редакції: 26.09.2022